

PRINCIPALELE OPERAȚIUNI FINANCIAR-BANCARE ALE BĂNCII „RÂUREANA” DIN COPALNIC-MĂNĂȘTUR (1899-1917)

Cornelia ROMÎNAȘU*

THE MAIN FINANCIAL AND BANKING OPERATIONS OF THE BANK “RÂUREANA” IN COPALNIC-MĂNĂȘTUR (1899-1917)

Abstract

The main financial and banking operations made by the Bank Râureana from Copalnic-Mănăștur were as follows: receiving of deposits to fruition, lending of credits on bills granting of credits on bills of exchange with mortgage cover, granting of loans on mortgage, granting of credits on personal bonds or the “peasant credit”, granting of loans on bills and other “securities”, commission businesses and buying fee bills, buying, leasing and selling of agricultural lands, forests and other chattels.

The deposits to fruition were the main financial and banking operation that fueled the bank “Râureana”. The main depositors of the banking institute were the Romanian intellectuals and the wealthy peasants. Besides the individuals, a number of cultural societies, rural communities, schools, libraries, foundations, banks and representatives of the church also have deposited.

Key words: bank, money, financial, credit, mortgage.

Principalele operațiuni financiare ale Băncii „Râureana” din Copalnic-Mănăștur au fost identificate într-o serie de documente arhivistice, dintre care cele mai importante sunt „Cartea depozitelor”, „Cartea acționarilor” și „Cartea principală”.

La acest institut financiar-bancar românesc s-au desfășurat următoarele activități specifice: primirea de depuneri spre „fructificare”, acordarea de credite pe cambii, acordarea de credite cambiale cu acoperire ipotecară, acordarea de credite ipotecare, acordarea de credite pe obligațiuni personale sau caventi „creditul țărănesc”, acordarea de credite pe efecte publice și alte „hârtii de valoare”, afaceri de comision și cumpărarea de efecte publice pentru eventuala lor lombardare, cumpărarea, arendarea și vinderea de terenuri agricole, păduri și alte bunuri imobiliare¹.

Pentru a susține o circulație rapidă a capitalului, ponderea cea mai importantă în activitatea institutului au avut-o operațiunile financiare cu scadența la termene scurte. Se puteau satisface astfel dorințele unui număr mai mare de solicitanți, iar banca își asigura profituri maxime, necesare consolidării situației financiare la început de drum².

* Muzeul memorial „Aurel Lazăr”, email: come_romanasu@yahoo.com

¹ *Arhivele Naționale, Serviciul Județean Maramureș (în continuare: AN-SJMm), fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăștur, dos. Cartea depozitelor 1899-1918 a Băncii „Râureana”. Institut de credit și economii, inv. nr. 4, f. 38; Istorie financiar-bancară. Studii asupra băncilor românești din Transilvania (1867-1918) (în continuare: Istorie financiar-bancară...), coordonator Mihai Drecin, vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p. 16.*

² *Ibidem*, p. 123.

Depunerile spre „fructificare” au reprezentat principalul izvor de alimentare al băncii cu capital. Ele urmăreau două obiective majore: dezvoltarea spiritului de economisire și atragerea a cât mai multor capitaluri, pentru a face față cererilor de creditare fără a se recurge la reesconturi. Pentru sumele depuse, banca a acordat depunătorilor o dobândă de 5-6 %³.

Așa cum rezultă din „Cartea depozitelor” pentru anii 1899-1910, principalii deponenți au fost persoanele particulare. Spre exemplu, în anul 1909, la Banca „Râureana”, Veturia Lucaciu din Șișești a depus suma de 868 coroane, iar în anul 1910 a repetat operațiunea, adăugând alte 818 coroane. Doamna Veturia era soția distinsului om politic și de cultură Vasile Lucaciu, unul din fondatorii Institutului de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăștur.

Alte persoane importante care au făcut depuneri au fost: dr. Victor Colceriu din Rodna Veche, dr. Gavril Buzura, un membru fondator al institutului și totodată o personalitate care s-a implicat în conducerea băncii, profesorul Andrei Pop din Baia Mare, preotul Dragomir Emil din Buteasa.

Observăm că un loc important între deponenții institutului l-au avut intelectualii, care s-au evidențiat în viața culturală, politică și economică a zonei. Cu toate acestea, cei mai numeroși deponenți ai Băncii „Râureana” au rămas țărani înstăriți, care proveneau atât din localitatea Copalnic-Mănăștur, cât și din satele arondate acestei comune sau din satele vecine: Coruia, Cărpiniș, Cărbunari, Ciocotiș, Brebeni, Berința, Lăpușul Unguresc, Lăpușul Românesc, Măgureni, Preluca, Plopiș, din așezări mai îndepărtate precum Buteasa, Vad, Săliște și chiar din Budapesta și din Statele Unite ale Americii. Pentru ultima exemplificare îl evidențiem pe Costin Costan, care în anul 1910 a depus la „Râureana” suma de 2.098 coroane⁴.

Orientarea predilectă a operațiunilor financiare spre sectorul agricol a fost determinată și de proveniența resurselor bănești, care în principal constituiau capitalul social și formau marea majoritate a depunerilor. Ele proveneau de la reprezentanți ai burgheziei și de la alți depunători care aparțineau altor categorii sociale ce locuiau în mediul rural. De altfel, sursa economică principală a mării majorități a elementelor burgheziei și intelectualității românești implicate în structura instituțiilor financiare se baza pe proprietatea imobiliară, îndeobște suprafețe arabile, păduri, pășuni și fânețe, mai puțin pe surse economice provenite din comerț sau din exercitarea profesiunilor liberale (avocați, medici), precum și pe sporadicele și modestele activități industriale desfășurate la nivelul atelierelor meșteșugărești sau ale așa-numitei „industrii de casă” sau țărănești⁵.

Menționăm că burghezia românească n-a pierdut din vedere sfera celorlalte domenii, prin orientarea spre zona creditului, și nici nu le-a neglijat, încercând, pe măsura posibilităților sale economice, să-și mobilizeze resursele pentru acțiuni industriale sau comerciale realiste și eficiente, în raport însă de complementaritate cu amploarea și calitatea acțiunilor financiare⁶.

Pe lângă persoanele particulare, la Banca „Râureana” au făcut depuneri și societăți cu un profil divers, biserici, școli, biblioteci, comune rurale, fundații, ceea ce demonstrează că instituția avea credibilitate în zonă.

În continuare, prezentăm o parte din aceste depuneri: „Societatea pe acții de editură - Budapesta” cu următoarele valori: 67 coroane și 12 fileri, în anul 1906; 71 coroane, 20 fileri - 1907; 75 coroane, 52 fileri - 1908; 80 coroane, 8 fileri - 1909. Bisericile din zona Copalnicului au depus și ele o serie de sume. Spre exemplu, bisericile greco-catolice din Cărpiniș, Coruia, Cărnău, Copalnic-Mănăștur, sat Copalnic, Cărbunari, Baia-Mare, Șișești, Ticău și Vima Mare, alături de o biserică ortodoxă din Cărpiniș și de una reformată.

Din cele prezentate rezultă că în cadrul băncii nu se practica discriminarea religioasă. Astfel, bisericile aparținând oricărui cult religios puteau să facă depuneri pentru fructificare.

³ *Ibidem*, p. 124.

⁴ AN-SJMm, *fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăștur*, dos. *Cartea depozitelor 1899-1918 a Băncii „Râureana”*. Institut de credit și economii, inv. nr. 4, f. 22.

⁵ *Ibidem*, f. 289.

⁶ *Istorie financiar-bancară... p. 15.*

Bineînțeles, datorită realităților locale din zonă, bisericile greco-catolice au avut un număr mai mare de depuneri decât cele ortodoxe.

La Banca „Râureana” au depus sume importante de bani și școlile din împrejurimi. Școala greco-catolică din Copalnic-Mănăstur depunea frecvent în „fondul cultural” al băncii o anumită sumă, începând cu anul 1900. În documentele arhivistice, situația este prezentată până în anul 1910. Începând din anul 1904, din „fondul cultural” au fost ridicate o parte din sumele depuse pentru ajutorarea unor persoane particulare dar și pentru susținerea unor instituții (orfani, oameni fără adăpost, emigranți din Macedonia, pentru „Masa studenților universitari” din Cluj, pentru cercetarea științifică, pentru bisericile greco-catolice din Rohia și Lăpușul Românesc, pentru gimnaziul din Baia-Mare, școala greco-catolică Rusor, Muzeul Național Baia-Mare etc.).

Documentele arhivistice studiate rețin doar date legate de depunerile efectuate de către școlile greco-catolice, cele ortodoxe neavând posibilități materiale consistente din această perspectivă, datorită conjuncturii social-politice. După părerea noastră, Banca „Râureana” nu făcea discriminări confesionale. Situația materială mai slabă a școlilor ortodoxe a determinat ca operațiunile bancare ale acestora să fie sporadice sau chiar să lipsească.

Semnificative au fost și depunerile făcute de următoarele bănci: „Someșana” din Dej, „Lăpușana”, prin dr. Gavril Buzura, „Poporul”, institut de credit din Săliște, „Foraus berger Vilmos” din Dumbrăvița, „Râureana bătrână”. Observăm că a existat și o „Râureană” mai veche, probabil o fostă cooperativă de credit, prima înființată în zona Copalnicului. Din această cooperativă de credit a rezultat, probabil mai târziu, „Râureana tânără”, institut de credit și economii organizat ca societate anonimă pe acțiuni.

Au existat și o serie de fundații care au depus la Banca „Râureana” sume importante: „Fundațiunea Protopresbiterială greco-catolică a Cetății de Piatră” reprezentată prin preotul George Pașca, „Cassina” din Copalnic-Mănăstur, „Fondațiunea J. Petrovan”, „Fondațiunea Eudochia Simione”, „Fondațiunea Papp Ștefan”.

Banca „Râureana” nu a fost o bancă mare, ca atare nu a putut supraviețui doar pe baza deponenților săi. Ea a fost nevoită să împrumute capitaluri bănești sub formă de reesconturi. Ca urmare, băncii i s-au oferit importante reesconturi atât din partea unor bănci, cât și reesconturi venite de la persoane particulare: „Reszveny” (Acțiunea) din Baia-Sprie, „Reszveny” din Baia-Mare, Banca orașului Baia-Mare, „Reszveny” din Lăpușul Românesc, „Ardealul” din Cluj, „M. Leszmitolo” din Cluj, „Ustredna banka ceskyck” - filiala Brano, de la Latzko N. și Popper A. din Budapesta⁷.

Înscrise la loc de frunte în cadrul operațiunilor financiare ale instituțiilor de credit românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului următor, depunerile au avut un loc însemnat, specific chiar, față de situațiile normale de funcționare ale altor bănci, în condițiile permanentei cereri de capital lichid, iar, pe de altă parte, ale prezenței acestora în portofoliile băncilor, contrar statutelor acestora, pe perioade destul de îndelungate.

În pofida valorii însemnate a depunerilor, cu excepția anilor de război 1916-1918, când inflația a creat un supranumerar la casele tuturor băncilor românești, cererile de capital lichid n-au putut fi întru totul acoperite prin propriile forțe. Pe de altă parte, instituțiile financiare românești au dorit să-și extindă rapid operațiunile bancare și să-și sporească în acest mod beneficiile. Cele mai nou înființate, cum a fost Banca „Râureana”, aveau nevoie de sprijin suplimentar de capital pentru a demara cu succes în viața financiar-economică a Transilvaniei. Din aceste motive, băncile românești au făcut apel la operațiunile de reescont, care au atins în 1914 circa 20% din valoarea bilanțului general. Băncile mai mici, cum a fost și Banca „Râureana”, cu un capital social redus și cu rezerve puține, au reescontat valoric mai mult, punându-și în această privință existența în pericol, întrucât sumele primite de la alte instituții financiare, oricare ar fi fost originea lor națională, în condiții economice critice, puteau fi oricând retrase.

⁷ AN-SJMM, fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăstur, inv. nr. 4, dos. Cartea depozitelor 1899-1910 a Băncii „Râureana”. Institut de credit și economii, f. 124.

Dacă „Albina”, „Victoria”, „Timișana”, „Ardeleana” - în mai mică măsură, „Economul”, „Patria”, „Bihoreana” și „Silvania” aveau deschise reesconturi la băncile centrale ale statului austro-ungar, sau particulare, prin intermediul burgheziei maghiare și săsești, marea majoritate a băncilor românești făceau cu predilecție reesconturi la Banca „Albina” sau, în măsură mai redusă, la celelalte instituții financiare românești. Este și cazul „Râurenei” din Copalnic-Mănăștur⁸.

Împrumuturile cambiale sau de scont au avut un rol însemnat în activitatea băncilor românești transilvănene până la primul război mondial, nu numai prin faptul că reprezentau operațiunea financiară predominantă a momentului, ci și prin implicațiile profunde pe care le-au avut, datorită caracterului lor, în relațiile social-economice din mediul rural.

Aceste împrumuturi erau stabilite pe termene scurte, de trei sau șase luni, și puteau satisface cerințele curente ale gospodăriilor sătești ce vizau cumpărarea de semințe, de unelte agricole, de animale pentru tracțiune, precum și acoperirea necesităților mărunte ale gospodăriei, prea puțin investițiile pentru o agricultură intensivă, care presupuneau cheltuieli mai mari și pentru o perioadă de timp mai îndelungată⁹.

Pentru a suplini deficiențele rezultate din termenul scurt al acordării împrumuturilor cambiale, conducătorii mării majorități a băncilor românești vor recurge, pe cât posibil, mai rar la acțiunile de protestatare și împrumutare a scadențelor la multe din datoriile de această natură, prelungindu-le la cererea debitorilor, pentru a le oferi acestora posibilități de găsire a unor noi surse economice necesare lichidării creditelor primite. Prelungirile se făceau îndeosebi pentru datorii care ofereau suficiente garanții materiale, obținându-se, prin această măsură, dobânzi și venituri în plus. Modalitatea consta în reînnoirea cambiei, înainte de a fi protestată de către debitorul și giranții săi, la sediul instituției de credit, plătindu-se cu această ocazie dobânzile și taxele de prelungire, uneori și o parte din datorie.

Fără a exista o regulă generală, erau admise prelungiri la cambii într-un procentaj de 10-20% din numărul acestora, în funcție de instituția financiară creditoare. Flexibilitatea și nuanțarea în comportamentul băncilor față de debitori erau necesare pentru câștigarea și atragerea clientelei țărănești, pentru sporirea încrederii acesteia în posibilitățile de creditare ale instituțiilor bancare, cu atât mai mult cu cât asemenea atitudini nu micșorau beneficiile acționarilor, adeseori le sporeau prin recalcularea și mărirea ratei dobânzilor incluse în procesul prelungirii creditelor neplătite la timp, băncile rămânând astfel cu o clientelă cvasipermanent îndatorată, nu numai material, ci și moral¹⁰.

Este semnificativă situația întâlnită la Banca „Râureana” din Copalnic-Mănăștur, unde se admiteau prelungiri succesive a achitării creditelor prin acoperirea cu alte împrumuturi, pe perioade de până la patru ani. Deși fenomenul prelungirii cambiilor nu se generalizează în sensul aplicării sale la nivelul întregului portofoliu, ci este valabil doar la nivelul unui număr relativ restrâns de împrumuturi cambiale, acest fapt impune o caracteristică aparte a băncilor românești și transilvănene¹¹. Totodată, împrumuturile cambiale erau folosite, depășind adeseori obișnuita lor destinație, în operațiunile de vânzare-cumpărare a unor moșii nobiliare maghiare întreprinse de băncile românești în regie proprie sau de către elemente ale burgheziei ce garantau cu situația lor materială, uneori și cu cea publică, valoarea mare a unor asemenea împrumuturi¹².

Menționăm că nu am găsit până la acest moment nici un document de arhivă care să ateste acest fapt în care să fie implicată Banca „Râureana”. Am descoperit doar împrumuturi date de către bancă unor persoane de origine română care cumpărau pământ de la persoane de aceeași naționalitate.

Preponderența creditului cambial în portofoliile băncilor românești nu se poate reduce doar la motivația privind politica subiectivă a majorității conducătorilor instituțiilor

⁸ *Istorie financiar-bancară...* p. 16

⁹ *Ibidem*, p. 17

¹⁰ *Ibidem*, p. 18

¹¹ *Ibidem*, p. 19

¹² *Ibidem*, p. 21

de credit de a obține un surplus de beneficii, în condițiile în care mulți dintre aceștia erau convingși de riscul unei atari întreprinderi pentru clientela lor, de eficiența economică mult mai scăzută a cambiei în mediul rural decât cea a creditelor pe termen lung. Această situație financiară este determinată și de factori obiectivi precum insuficiența capitalului social propriu în raport cu cererile de creditare, dar mai ales de proporția relativ mare a depunerilor în portofoliile băncilor, a căror valorificare se realiza cu cele mai mici riscuri pentru existența lor, prin împrumuturile mobile și avantajoase ale depunătorilor, care își vedeau asigurate dobânzile. În acest sens este sugestiv faptul că între ritmul de creștere al depunerilor și al cambiilor s-a stabilit, nu întâmplător, o strânsă legătură, valoarea lor fiind sensibil egală în bilanțul general al băncilor¹³.

Pentru a suplini cererile mărunte de capital, ca urmare a unor necesități primordiale ale gospodăriilor țărănești modeste, adeseori obligate să-și procure în cursul anului fie unelte agricole, fie un număr foarte restrâns de animale, uneori chiar hrana în condiții de calamitate, subvenționarea unor evenimente tradiționale ca nunțile, botezurile sau înmormântările, Banca „Râureana” a deschis un cont de creditare pe „obligațiuni personale” sau obligațiuni cu caventi, denumit și credit țărănesc. Creditul personal pe obligații a fost o necesitate și o modalitate de acțiune pentru băncile mici, însoțirile de credit cooperatiste, care prin însuși scopul lor de a sprijini cererile locale de împrumuturi, precum și prin puterea lor financiară limitată trebuiau să se adapteze unor genuri de creditare modeste ca valoare, așa cum erau bunăoară cele pe obligațiuni personale.

Creditele personale pe obligațiuni necesitau mai puține formalități, presupunând doar obligația în scris a solicitantului de a plăti la anumite termene o parte din împrumut, plus semnătura acestuia sau, când era vorba despre un analfabet, și a anumitor caventi. De aceea, ele s-au bucurat de o largă popularitate. În tot cazul, obligația era socotită ca acceptată chiar și numai prin punerea degetului de către viitorul debitor, avându-se în vedere că împrumuturile nu depășeau de obicei valoarea de până la 50 florini sau 100 coroane, fapt ce ușura mult condițiile împrumuturilor pentru micul producător țăran.

În „Cartea principală” a Băncii „Râureana” am descoperit contul de amortizare contractuală (amortizare pe obligații), ceea ce demonstrează că această bancă oferea asemenea împrumuturi. Spre exemplu, în anul 1899 a fost împrumutată suma totală de 60.441 coroane, 50 fileri, în 1900 – 197.005 coroane, 55 fileri, în 1901 – 234.244 coroane, 5 fileri.

În ansamblul operațiilor financiare creditele personale au fost modeste ca valoare, cu excepția situației unor bănci, cum a fost „Râureana” (fosta cooperativă de credit), unde creditele personale aveau întâietate față de alte genuri de împrumuturi. „Râureana” oferea astfel de împrumuturi țăranilor cu posibilități materiale modeste din zona Copalnic-Mănăștur, contribuind la îmbunătățirea condițiilor de viață ale acestora¹⁴.

Cele mai adecvate forme de creditare pentru mediul rural și care au fost întrebuițate și de „Râureana” au fost *creditele ipotecare*. Creditul ipotecar era cel mai potrivit necesităților și activităților economice productive din domeniul agrar față de toate celelalte forme de împrumut, în primul rând pentru că se efectua pe termen îndelungat în timp, între 5 până la 30 de ani. Puține împrumuturi ipotecare, de obicei cele în sume mici sau în situația în care banca se afla la începutul activității ei și nu avea suficient capital social, se limitau sub durata celor cinci ani. În acest caz, creditele ipotecare se apropiau de creditele „țărănești”, dar cu garanții de ipotecă.

Perioadele mai îndelungate de restituire a creditului nu doar facilitau rambursarea la timp a împrumutului, și, în paralel, valorificarea maximă a acestuia, ci încurajau solicitarea unor împrumuturi suficiente pentru activități și investiții de mare amploare.

Împrumuturile ipotecare presupuneau însă investiții din partea băncii pe o durată mai îndelungată și deci imobilizarea și angajarea unor sume din capitalul ei al căror rulaj era efectiv încetinit în comparație cu situațiile celorlalte operațiuni financiare. Amintim cazurile

¹³ *Ibidem*, p. 18

¹⁴ AN-SJ Mm, *fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăștur*, inv. nr. 32, dos. *Cartea Casei Băncii „Râureana” din Copalnic-Mănăștur, 1909-1910.*, f. 6; *Istorie financiar-bancară...* p. 22.

speciale când termenul de acordare și felul garanției erau echivalentul de apreciere și integrare în portofoliul băncilor transilvănene, sub denumirea de credit ipotecar, deși, prin formele și valoarea sa, el întrunea fie condițiile creditului cambial cu acoperire ipotecară, fie pe cele ale creditului fix sau ale celui pe obligații personale, dar cu garanții ipotecare. Astfel de cazuri întâlnim și la instituția de credit și economii „Râureana”.

Insuficiența capitalului social propriu, a rezervelor sau a unor sume bănești blocabile, pe termen lung, în pasivul băncii în afara depunerilor, garanția, nu întotdeauna optimă, a majorității debitorilor erau adevăratele motive pentru care banca nu a reușit să dezvolte foarte mult asemenea tipuri de împrumuturi¹⁵.

Astfel, „Râureana”, ca și majoritatea băncilor românești care efectuau împrumuturi ipotecare, a fost obligată să cedeze parte considerabilă din ipotecă Băncii „Albina” din Sibiu, așa cum rezultă din registrul 32 al institutului, document ce cuprinde evidența împrumuturilor și restituirilor.

Creditele ipotecare în valori mari, preferate de Banca „Albina” și parțial doar de celelalte instituții financiare românești, care de regulă le cedau tot „Albinei”, erau acordate cu precădere unor adevărate consortii sau obști de proprietari rurali mijlocii sau înstăriți precum preoții, învățătorii, muzicanții etc. sau girate de agenții băncilor cât și de personalități politice proeminente din viața publică, cum ar fi Vasile Lucaciu, George Pop de Băsești, în cazul „Râurenei”¹⁶.

Din registrul 21 privind „împrumuturile ipotecare” pe anii 1905-1918 rezultă persoanele particulare care au făcut împrumuturi ipotecare. Ele erau în număr de aproximativ 560. Amintim pe cei care au împrumutat sume mari: Bernard Izrael – 5.600 coroane; dr. Cârlig Augustin – 6.000 coroane; Filip Gavrilă (Laschia) – 6.800 coroane, luga Liviu (Copalnic-Mănăstur) – 8.000 coroane, Costin Costan (America) – 2.000 coroane.

Împrumuturi ipotecare de câteva mii de coroane au fost acordate de către bancă și unor instituții publice sau culturale naționale cu personalitate juridică, precum administrațiile comunale, care garantau cu averile comunitare, de obicei păduri, islazuri și cu veniturile proprii, rambursarea împrumuturilor prezentând garanții sigure pentru banca creditoare¹⁷.

În dorința satisfacerii necesităților de credite tot mai numeroase ale clientelei din mediul rural pe o perioadă de timp cât mai lungă, fără a-și primejdui existența, dezvoltarea și profiturile, cât și pentru sporirea garanției unor împrumuturi cambiale amânate, băncile românești, între care și „Râureana”, au recurs la o formă intermediară de creditare, la o combinație între creditul cambial și cel ipotecar, menită să satisfacă necesitățile debitorilor rurali, ca și cerințele tehnico-financiare ale instituțiilor de credit, prin asigurarea mobilității relative a capitalului împrumutat. În acest fel, *creditele cu acoperire ipotecară* acordate pe termene destul de lungi, acoperite cu garanții ipotecare sigure, cât și de cambiile semnate de debitori, care se puteau reesconta pe piața financiară, creau posibilitatea folosirii lor cu eficiență în domeniul agrar, iar pe de altă parte lărgeau posibilitățile băncilor de a obține capitaluri suplimentare, necesare amplificării operațiunilor financiare. Prin natura lor, creditele cambiale cu acoperire ipotecară au putut să suplinească, deși nu în aceeași măsură, datorită condițiilor de denunțare a împrumuturilor, creditele ipotecare, atât în procesul de achiziționare a unor terenuri agricole de mai mică suprafață de exploatare a unor păduri, cât și în activitățile de comasare a unor proprietăți rurale, de îmbunătățire a calității solului, precum și pentru cumpărarea de mașini sau de animale de rasă. Fondul documentar lacunar nu ne permite să facem o contabilizare exactă a împrumuturilor de acest fel acordate de Banca „Râureana”¹⁸.

Prezența băncilor românești în mediul rural, atât prin intermediul împrumuturilor ipotecare sau cambiale cu acoperire ipotecară, adecvate specificului activităților agricole (care în 1914 se ridicau la circa 33% din totalul plasamentelor financiare), cât și prin

¹⁵ *Istorie financiar-bancară...* p. 23

¹⁶ *Ibidem*, p. 24

¹⁷ AN-SJ Mm, *fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăstur*, inv. nr. 32, dos. *Cartea Casei Băncii „Râureana” din Copalnic-Mănăstur. 1909-1910*, f. 14.

¹⁸ *Ibidem*, dos. *Registru cu evidența împrumuturilor ipotecare și restituirilor la Banca „Râureana” din Copalnic-Mănăstur*, f. 1-4.

covârșitoarea majoritate a împrumuturilor cambiale (puțin folosite de comercianții sau meșteșugarii români, ce apelau la operațiunile financiare în cont curent), la care adăugăm mai modestele sume ale creditului țărănesc ca și valoarea proprietăților imobile aflate temporar în proprietatea băncilor, pot fi estimate, fără a ne depărta de realitate, la circa 85% din totalul plasamentelor acestora, dovedind rolul lor însemnat în viața social-economică a satelor transilvănene, cu urmări notabile și în activitatea culturală și politică națională a românilor¹⁹.

La fel ca toate băncile românești, nici „Râureana” nu a practicat exclusivismul național, înțelegând să ofere același tratament în afaceri maghiarilor, evreilor, germanilor, oferindu-le diferite tipuri de împrumuturi.

Un caz aparte în activitatea băncii a fost cumpărarea pădurii Plopișului, așa cum rezultă din documentele arhivistice din anul 1911. Banca a cumpărat pădurea de la următoarele persoane: dr. Iosif Papp de Șomcuta-Mare - 308 iugăre, cu prețul de 6.000 coroane, Alesiu Latis - 28 iugăre, cu prețul de 5.400 coroane, Veturia Colceriu - 13 iugăre, 685 st., cu prețul de 2.600 coroane, Pop Șandor al lui Giurgi și frații - 21 iugăre, cu prețul de 3.360 coroane, Ciupe Ioan din Dej - 10 iugăre, cu prețul de 2.150 coroane, Vaida Danilă și Augustin - 10 iugăre, cu 1.900 de coroane, dr. Clemente Barbul - 49 iugăre, cu 9.800 coroane, Sigismund Lengel, un om din conducerea institutului - 31 iugăre, cu 6.200 coroane, George I. Petrovan, tot o personalitate importantă în cadrul institutului - 60 iugăre, cu 18.000 coroane.

În contul bilanțului din 31 decembrie 1914, la moțiunea „active”, apare pădurea Plopișului, care contribuia la sporirea capitalului băncii cu o sumă de 114.086 coroane. În anul 1915 pădurea Plopișului (prin vânzarea de lemne) contribuie cu o sumă de 94.401 coroane, iar în anul 1916 cu 73.033 coroane la aportul de capital²⁰.

Banca a reușit să cumpere porțiuni de pădure din hotarul Plopișului, teren pe care l-a exploatat apoi în folos propriu, sumele obținute contribuind la creșterea capitalului lichid. Din vânzarea lemnului din pădurea Plopiș s-au obținut, în anul 1916, 21.368 coroane, 83 fileri, iar la sfârșitul anului 1917, 73.033 coroane, 17 fileri²¹.

Dintr-un document de arhivă reiese că în anul 1922, în urma reformei agrare, Banca „Râureana” a fost expropriată de 80 de iugăre de pădure din totalul celor 800 de iugăre aflate în hotarul satelor Plopiș și Trestia. Pe lângă aceasta, așa cum rezultă din sursele arhivistice, în urma uneltirilor unei persoane fizice, banca a fost expropriată din nou, rămânându-i în proprietate doar 100 de iugăre cadastrale²².

Asemeni altor bănci cu capital românesc din Transilvania, Institutul de credit și economii „Râureana” din Copalnic-Mănăștur a avut o contribuție semnificativă la promovarea burgheziei românești din zona în care a activat, sprijinind totodată și mișcarea națională a românilor ardeleni. „Râureana” s-a impus la începuturile sale - în zona la care facem referire - ca și cooperativă de credit, oferind țăranilor o serie de credite necesare cumpărării unor suprafețe de pământ, a semințelor selecționate, a animalelor de rasă și a instrumentarului agricol.

Treptat, cooperativa de credit s-a transformat în societate anonimă pe acțiuni, devenind cea mai importantă bancă din zonă. Principalele operațiuni financiare au vizat susținerea multiplelor cerințe locale atât a celor care veneau din partea burgheziei românești din zona comitatului Solnoc-Dăbâca, cât și a celor care proveneau de la diversele categorii sociale care erau active în lumea rurală românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

¹⁹ *Istorie financiar-bancară...*, p. 26

²⁰ AN-SJ Mm, fond Banca de credit „Râureana” din Copalnic-Mănăștur, inv. nr. 48, dos. *Bilanțurile prezentate la Adunările Generale anuale ale Băncii „Râureana” din Copalnic-Mănăștur*, f. 4-7.

²¹ *Ibidem*, dos. *Încheierea conturilor Băncii „Râureana” din Copalnic-Mănăștur*, f. 1-15.

²² *Ibidem*, dos. *Cartea Casei Conturilor pe anul 1922*, f. 1-5.

